

Akadeemilise Usuteadlaste Seltsi fotoalbum

AILE TAMMISTE

1920.–30. aastatel tegutses Tartu Ülikooli juures terve hulk akadeemilisi seltse, mille liikmeskonnast ja tegevusest nüüdseks vaid väikest osa mäletatakse. Seltsid mängisid olulist osa oma aja teaduselus ja nii väärivad nende tegevuse jäljed suuremat tähelepanu, kui nad seni on pälvinud.

Tartu Ülikooli muuseumi kogusse kuulub fotoalbum Akadeemilise Usuteadlaste Seltsi liikmete fotodega. Selts tegutses Tartu Ülikooli juures aastatel 1921–1940, ühendades usuteaduskonna üliõpilasi, õppejõude, enamikku usuteaduskonnas teoloogilise hariduse saanud eestlastest vaimulikke ja huvilisi üle kogu maa. Albumi, mis sisaldab 48 fotot, andis muuseumile TÜ usuteaduskond 1996. aastal.

Akadeemiline Usuteadlaste Selts

Selts ei ole uemal ajal väga palju tähelepanu pälvinud, kuid arhiivandmeid on piisavalt.

Akadeemilise Usuteadlaste Seltsi tegevust kajastavad seltsi asutamisdokumendid,¹ põhikirjad,² liikmete nimekirjad,³ kirjavahetus materiaalse toetuste taotlemise kohta, aruanded,⁴ kiriklike mäles-

¹ EAA, 2100-19-91, l. 1–5.

² Samas, l. 2-3. (1921. a); EAA, 2100-19-91, l. 22. (1925. a); EAA, 1855-1-1, l. 1–4. (1933); EAA, 2100-19-91, l. 94; EAA, 1855-1-1, l. 5–13. (1936). Seltsi põhikirjad nimetatud aastate kohta.

³ EAA, 2100-19-91, l. 5, 10–11, 15–18, 24–26, 29, 31, 33, 36, 38–39, 41–42, 44–46, 52, 56–57, 62, 67, 73, 78–80, 89–93, 96, 99–102, 104–107, 111–112, 114–116; EAA, 1855-1-5, l. 1–4. Liikmete nimekirjad koostati igal poolaastal. Nimekirjad ilmusid ka Usuteaduslises Ajakirjas.

⁴ EAA, 2100-19-92, l. 1–20; EAA, 2100-19-91, l. 64–65; EAA, 1187-1-152, l. 2, 4.

tusmärkide tööde arved,⁵ postiraamat.⁶ Seltsi viiendaks aastapäevaks anti välja eraldi trükis,⁷ 10 aasta juubeliks kogumik.⁸ Tegevuse aruanded ilmusid Usuteaduslises Ajakirjas.⁹

Akadeemilise Usuteadlaste Seltsi löid 19. aprillil 1921 usuteaduskonna 13 eestlasest üliõpilast.¹⁰ Seltsi eemärk oli süvendada ja edendada usuteaduslikku uurimistööd ja usuteaduslikku haridust, eriti silmas pidades kodumaa usu- ja kirikuelu, ning võimaldada liikmetele omavahelist suhtlemist.¹¹

Seltsi põhikiri registreeriti ülikooli nõukogus 27. veebruaril 1925, kodukord võeti vastu 1927. Selts koondas usuteaduskonna eestlastest üliõpilasi, õppejõude ja vilistlasi. Seltsi üliõpilastest liikmed jagunesid liht- ja tegevliikmeteks. Õppejõud kuulusid ka seltsi vilistlaste hulka. Lihtliige sai tegevliikmeks, kui ta oli osa võtnud vähemalt neljast seltsi koosolekust ja esinenud referaadiga. Seltsi juhtis viieliikmeline eestseisus (esimees, tema abi, kirjatoimetaja, laekahoidja, raamatukoguhoidja), see koosnes ainult üliõpilastest ja valiti üheks semestriks. Seltsil oli neli alalist komisjoni: revisjoni-, kirjandus- (seltsi raamatukogu varustamine), usuteaduslikkude oskussõnade väljatöötamise ja pidukomisjon. Seltsi töövorm oli koosolek (referaat-, üld-, era-, juhatuse, vilistlaste, komisjoni koosolekud). Korralised koosolekud toimusid semestri jooksul kord nädalas, osavõtt nendest oli kohustuslik. 1921–1931 peeti 361 koosolekut, neist referaatkoosolekuid oli 98. Referaatide teemad olid erinevad, käsitleti eetilisi ja dogmaatilisi küsimusi, maailma ja Eesti kirikuajalugu.¹²

⁵ EAA, 1855-1-8, l. 1–10.

⁶ EAA, 1855-1-9.

⁷ EAA, 1855-1-3, l. 1–4. Akadeemilise Usuteadlaste Seltsi viis aastat (1921–1926). ([Tartu, 1926]).

⁸ Akadeemilise Usuteadlaste Seltsi kümme aastat (Tartu: Akadeemiline Usuteadlaste Selts, 1931).

⁹ Nt. E. Hindrikson, „Akadeemilise Usuteadlaste Seltsi üksikasjaline tegevuse ülevaade 1931–1936“, *Usuteadusline Ajakiri*, 2 (1936), 60–68.

¹⁰ EAA, 2100-19-91, l. 1–3, 5; EAA, 1855-1-3, l. 1–4; Akadeemilise Usuteadlaste Seltsi viis aastat (1921–1926), 1. Seltsi asutajate hulgas olid Siegfried Aasalava, August Ein, August Grünberg (= Arumäe), Georg Kimmel (= Jüri Kimmel), Salmes Klaos, Alfred Kõiv, Heinrich Laas, Otto Luberg, Mihkel Ostrov (= Laid), Margarete Põld, Gustav Rutopõld, Armilda Sopp (= Sonin), Maks Vaher.

¹¹ EAA, 1855-1-1, l. 2, 6, 9; EAA, 2100-19-91, l. 23, 5.

¹² Akadeemilise Usuteadlaste Seltsi põhikiri ja kodukord. ([Tartu: Akadeemiline Usuteadlaste Selts, 1927]), 1, 3-4, 7, 11; Akadeemilise Usuteadlaste Seltsi kümme aastat, 18–20. Referaatide nimekiri 1922–1931.

1924. aastal loodi usuteaduskonna juures eestikeelsete usuteaduslike oskussõnade nimestiku koostamise komisjon, milles osalesid ka seltsi liikmed. Vastavad nimekirjad ilmusid Usuteaduslises Ajakirjas 1926–1928, eraldi vihikuna 1928.¹³

Seltsi liikmed aitasid registreerida kiriklikke mälestusmärke kihelkondades aastast 1926. Töid juhatas ristiusu arheoloogia kabinet.¹⁴

Seltsi liikmed tasusid igal semestril liikmemaksu, lisaks tuli maksta ühekordset raamatukogumaksu.¹⁵ 1931. aasta I semestril oli liikmeid 79 (38 tegev- ja 41 lihtliiget).¹⁶ Koos käidi usuteaduskonna ruumides. 1932. aastal sai teaduskond juurde ruumid P. Põllu 2 (praegu Munga tänav). Sinna kolis ka Akadeemiline Usuteadlaste Selts.¹⁷

Seltsil oli raamatukogu.¹⁸ Kasutati oma pitsatit tekstiga „Akadeemiline Usuteadlaste Selts Tartus“ (1927); „Akadeemiline Usuteadlaste Selts – Tartu. – Societas Academica Theologorum.“ (1933).¹⁹

Alates 1921. aastast kuulusid seltsi ka vilistlased. Vilistlaste Kogu registreeriti iseseisva ühinguna 13. aprillil 1927. Liikmeteks võisid olla kõrgemate õppeasutuste endised kasvandikud: usuteadlased, peamiselt Akadeemilise Usuteadlaste Seltsi endised liikmed. Vilistlaste Kogul oli oma juhatus (esimees, kirjatoimetaja, laekahoidja). Vilistlased maksid aastamaksu ja toetasid seltsi tema sihtide taotlemisel. Nad võisid osaleda seltsi koosolekutel ja neil olid kõik tegevliikmete õigused. Vilistlaskogu kasutas pitsatit tekstiga „Akadeemilise Usuteadlaste Seltsi Vilistlaste Kogu“.

¹³ „Usuteaduslisi oskussõnu“, *Usuteadusline Ajakiri*, 2 (1926), 1001–04; „Usuteaduslisi oskussõnu“, *Usuteadusline Ajakiri*, 4 (1928), 247–268; Usuteaduslisi oskussõnu: [saksa-eesti sõnastik], Usuteaduskonna Oskussõnade komisjon (koost), (Tartu, 1928).

¹⁴ Vt A. Tammiste, Tartu Ülikooli Usuteaduskonna Ristiusu Arheoloogia Kabinet 1921–1940, bakalaureusetöö (Tartu: Tartu Ülikool, 2007). Käsikiri TÜ ajaloo ja arheoloogia instituudis; A. Tammiste, „Tartu Ülikooli usuteaduskonna ristiusu arheoloogia kabinet 1921–1940“, *Tartu Ülikooli ajaloo küsimusi*, 43 (Tartu: Tartu Ülikooli Muuseum, 2015), 183–212.

¹⁵ Akadeemilise Usuteadlaste Seltsi põhikiri ja kodukord, 1–2, 4, 7.

¹⁶ Akadeemilise Usuteadlaste Seltsi kümme aastat, 16.

¹⁷ H. B. Rahamägi, „Usuteaduskonna elust ja tööst 1. IV 1932 – 1. IV 1933“, *Usuteadusline Ajakiri*, 2 (1933), 55.

¹⁸ J. Selliov, „Akadeemilise Usuteadlaste Seltsi tööst teise aastakümne alul“, *Usuteadusline Ajakiri*, 2 (1933), 62. 1933. aastal oli raamatukogus 394 eksemplari.

¹⁹ Akadeemilise Usuteadlaste Seltsi põhikiri ja kodukord, 2; Akadeemilise Usuteadlaste Seltsi (Societas Academica Theologorum) põhikiri. ([Tartu]), 1933, 3.

Usuteaduskonna õppejõud, kes olid seltsiga seotud ka vilistlase-
na, viidi seltsi tegevliikmete nimekirja üle 1927, teaduslikud stipen-
diaadid 1931. aasta I semestril.

1927–1929 oli Vilistlaste Kogu esimees Hugo Bernhard Rahamä-
gi, 1929–1935 Mihkel Ostrov (= Laid). 1931. aastal oli liikmeid 57.
Vilistlaskogu likvideeriti jaanuaris 1935 seoses 1933. aastal tehtud
Akadeemilise Usuteadlaste Seltsi põhikirja muudatusega,²⁰ liikme-
test said seltsi tegevliikmed.

1933. aasta põhikirja järgi olid seltsil tegev-, toetaja-, kirjavahe-
taja- ja auliikmed. Seltsi tegevliikmeks võis olla nüüd iga usutea-
duskonna õppejõud, üliõpilane ja lõpetanu. Toetajaliikmeks sai iga
seltsi huve soodustav isik. Kirjavahetajaliikmeiks valiti inimesed,
kes pidasid seltsiga ühendust *vaimliseks koostööks ja teadete vahe-
tamiseks*. Auliikmeiks võisid olla need, kel oli erilisi teeneid usutea-
duslikus töös, kodumaa kiriku- *resp.* usuelus, või väljapaistvaid tee-
neid seltsi teiste eesmärkide taotlemisel. Tegevliikmed pidid tasuma
iga-aastast liikmemaksu.

Seltsi elu juhtis seitsmeliikmeline juhatus (esimees, sekretär,
laekur, nende abid, bibliotekaar), esimees oli mõni usuteaduskonna
õppejõud. Juhatus valiti õppeaasta lõppsemestril üheks aastaks (1.
septembrist järgmise aasta 31. augustini),²¹ 1936. aasta põhikirja
paranduste kohaselt kalendriaasta lõpul üheks aastaks. Juhatuse
liikmetele valiti kolm asemikku.²²

Seltsi juures olid järgmised toimkonnad: sotsiaaleetiline (sot-
siaaleetilised küsimused), kirikuloo (kirikulooline uurimistöo), aja-
kirja (Usuteaduslise Ajakirja toimetamine), kirjastamise (seltsi
väljaannete toimetamine), raamatukogu toimkond (seltsi raamatu-
kogu täiendamine), finantstoimkond, pidutoimkond, keeleteimkond
(usuteadusega seotud keeleküsimused) ning kodukorra toimkond.
Teadusalade toimkondi juhatasid vastava eriala õppejõud. Ajakirja

²⁰ Akadeemilise Usuteadlaste Seltsi põhikiri ja kodukord, 5–6; Akadeemilise Usu-
teadlaste Seltsi kümme aastat, 16; M. Ostrov, „Ülevaade Akadeemilise Usutead-
laste Seltsi vilistlaskogu tegevusest“, *Usuteadusline Ajakiri*, 1 (1935), 31–32.
Eraldi Vilistlaste Kogu muutus ebavajalikuks.

²¹ Akadeemilise Usuteadlaste Seltsi (Societas Academica Theologorum) põhikiri,
3–5.

²² Akadeemilise Usuteadlaste Seltsi (Societas Academica Theologorum) põhikiri ja
kodukord. ((Tartu)): Akadeemiline Usuteadlaste Selts, 1936, 4.

toimkonda juhatas samuti üks õppejõududest. Toimkondadel oli õigus valida toimkonna ülesannetega tegelevaid usaldusmehi.²³

Aastast 1935 tegutses praktilise vagaduse toimkond – Piibli-palve ring.²⁴ 1936. aasta sügissemestril loodi nõuandebüroo ja paljundusbüroo, et välja anda paljundatult õppejõudude loenguid.²⁵

1931. aasta teisest 1936. aasta esimese semestrini peeti seltsis 49 referaatkoosolekut 59 referaadiga.²⁶ 1930. aastatel polnud enam kohustuslik tegevliikmeks saamiseks referaati pidada, pöhirõhk oli pandud tööle toimkondades. Noortel liikmetel soovitati kaasa lüüa mõnes praktilises toimkonnas. Uues põhikirjas määratleti seltsi puhtteadusliku seltsina.²⁷

1936 oli liikmeid 213 (191 tegev-, 22 toetajaliiget),²⁸ 1940. aastal 231 (204 tegev-, 27 toetajaliiget), lisaks kolm auliiget.²⁹ 1933–1934 oli seltsi esimees Hugo Bernhard Rahamägi, 1935–1938 Olaf Sild,³⁰ 1939–1940 Uku Masing.

1931. aastal arutati seltsi nime muutmise üle: nimele sooviti lisada „Eesti“, kuid enamus seda siiski ei toetanud.³¹ 1933. aastal hakati rõhutama usuteadlaste ühinemise vajalikkust ja kutsuma kõiki usuteadlasi, pastoreid ja huvilisi astuma seltsi liikmeks. Rõhutati, et

²³ EAA, 1855-1-1, l. 10p; Akadeemilise Usuteadlaste Seltsi (Societas Academica Theologorum) põhikiri ja kodukord, 9–11; EAA, 1855-1-6, l. 2, 18. Kirjavahetajaliikme ja usaldusmehe amet olid auametid. Suuremates linnades oli kaks-kolm usaldusmeest.

²⁴ E. Hindrikson, „Akadeemiline Usuteadlaste Selts astus välja 14. aastast“, *Usuteadusline Ajakiri*, 2 (1935), 59; E. Hindrikson, „Akadeemilise Usuteadlaste Seltsi tööst 1935. a. II sem.“, *Usuteadusline Ajakiri*, 4 (1935), 135. 1935. aasta II semestril uuriti Rooma kirja.

²⁵ E. Hindrikson, „Akadeemiline Usuteadlaste Selts 1936. aastal“, *Usuteadusline Ajakiri*, 4 (1936), 138; 1936. aastal ilmus: U. Masing (koost), *Heebrea keele grammatika. I–II* (Tartus: Akadeemiline Usuteadlaste Selts, 1936).

²⁶ E. Hindrikson, „Akadeemilise Usuteadlaste Seltsi üksikasjaline tegevuse ülevaade 1931–1936“, *Usuteadusline Ajakiri*, 2 (1936), 63–66.

²⁷ O. Sild, „Aktuse avasõna AUS-i 15. aastapäeval 22.04.1936“, *Usuteadusline Ajakiri*, 2 (1936), 39–41.

²⁸ E. Hindrikson, „Akadeemilise Usuteadlaste Seltsi üksikasjaline tegevuse ülevaade 1931–1936“, *Usuteadusline Ajakiri*, 2 (1936), 61, 71.

²⁹ „Akadeemilise Usuteadlaste Seltsi liikmete nimestik 1940. a.“, *Usuteadusline Ajakiri*, 1940, 1/2 (1940). Nimestik on ajakirja lõpus.

³⁰ E. Hindrikson, „Akadeemiline Usuteadlaste Selts juhtide vahetusel“, *Usuteadusline Ajakiri*, 1 (1935), 30.

³¹ E. Hindrikson, „Akadeemiline Usuteadlaste Selts viimasel viiel aastal“, *Usuteadusline Ajakiri*, 2 (1936), 54. Vaidlused olid üsna ägedad, seltsist lahkus üheksa liiget.

seltsi toimetamisel ilmuv Usuteadusline Ajakiri tahab olla sidepidaja seltsi ja Tartust eemal viibivate liikmete vahel.³² 1933–1940 andiski Usuteaduslist Ajakirja välja selts (1926–1932 oli ajakiri ilmunud usuteaduskonna väljaandena).³³

1932. aastal jätkus keeleteoimkonna eestvõttel lühemat aega eesti keelsete usuteaduslike oskussõnade nimekirja täiendamine.³⁴

Anti välja raamatuid. Need ilmusid ajakirja lisavihikuna, eraldi seltsi toimetiste seerias. Ilmusid näiteks: Peeter Põllu „Usuline kriis” (1932), Uku Masingu „Neemed vihmade lahte” (1936).³⁵

Kirikuloo toimkond jätkas kiriklike mälestusmärkide registreerimist.³⁶ Toimkond pidas oma ülesandeks arendada ja edendada kirikuloolist uurimistööd, koguda, korraldada, läbi töötada ning välja anda eriti kodumaa kirikuloo kohta käivaid allikaid.³⁷ Registreerimise käigus kopeeriti ehitistel, mälestusmärkidel või hauakividel olevad kirjad ja joonistati hauamärkide liike. Kontrolliti läbi kirikuarhiivi ja -inventari nimekirjad, märgiti üles kirikuhoonete välis- ja sisekujunduse detailid, ehitusmaterjalid, ehitusaeg jt olulised andmed. Tehti jooniseid, koopiaid ja fotosid ning mõõdeti kirikute ja kabelite orientatsiooni ilmakaarte suhtes.³⁸ Selts osales mälestusmärkide re-

³² J. Selliov, „Akadeemilise Usuteadlaste Seltsi tegevusest 1933. a. I semestril“, *Usuteadusline Ajakiri*, 3 (1933), 93–94; H. B. Rahamägi, „Akadeemilise Usuteadlaste Seltsi XIII aastapäevaks“, *Usuteadusline Ajakiri*, 2 (1934), 33; E. Hindrikson, „Akadeemiline Usuteadlaste Selts juhtide vahetusel“, *Usuteadusline Ajakiri*, 1 (1935), 30; E. Hindrikson, „Akadeemiline Usuteadlaste Selts astus välja 14. aastast“, *Usuteadusline Ajakiri*, 2 (1935), 60.

³³ Ajakiri ilmus 1926–1940.

³⁴ E. S. Teppan, „Usuteadusliku Oskussõnade Komisjoni tööst“, *Usuteadusline Ajakiri*, 1 (1933), 31–32; „Usuteaduslikud oskussõnad“, *Usuteadusline Ajakiri*, 2 (1933), 63–64; „Usuteaduslikke Oskussõnu“, *Usuteadusline Ajakiri*, 4 (1934), 128. Usuteaduslikes Ajakirjas ilmus nimekiri alfabeetiliselt vaid A tähe kohta 1933–1934.

³⁵ E. Hindrikson, „Akadeemilise Usuteadlaste Seltsi üksikasjaline tegevuse ülevaade 1931–1936“, *Usuteadusline Ajakiri*, 2 (1936), 67; EAA, 2100-19-92, l. 19; *Usuteadusline Ajakiri*, 1 (1938), 41. Reklaam Usuteaduslise Ajakirja kohta; ajakirja lisavihikuna, seltsi toimetamisel ilmunud teoste nimekiri.

³⁶ E. Hindrikson, „Akadeemilise Usuteadlaste Seltsi üksikasjaline tegevuse ülevaade 1931–1936“, *Usuteadusline Ajakiri*, 2 (1936), 67; EAA, 1855-1-2, l. 1–4.

³⁷ EAA, 1855-1-1, l. 11.

³⁸ EAA, 2100-3-498, l. 9-10; EAA, 2100-19-92, l. 45; EAA, 1855-1-2, l. 1–2; EAA, 1855-1-2, l. 3–4. Instruktsioonid kirikliste mälestusmärkide registreerijaile; O. Sild, „Kirikuloolise töö sihtjooned Tartu Ülikooli usuteaduskonnas“, *Ajalooline Ajakiri*, 1/2 (1930), 94.

gistreerimisel 1926–1940. aastal.³⁹ 1940. aastaks oli hinnanguliselt registreeritud umbes pool Eesti kirikuloolistest esemetest.⁴⁰

Akadeemiline Usuteadlaste Selts lõpetas oma tegevuse seltsi üldkoosoleku otsusega 29. augustil 1940 usuteaduskonna likvideerimise tõttu.⁴¹ Seltsi kirjakogu ja varandus tuli põhikirja kohaselt anda ülikooli omanduseks.⁴²

Akadeemiline Usuteadlaste Selts liitis eesti soost luterlikke usuteadlasi üle maa. Seltsi kuulumine lihtsustas suhtlemist eri põlvkondade vaimulike vahel. Ühised kokkusaamised, referaatide pidamine, ajakirja ja raamatute väljaandmine ärgitas elavamalt huvi usuteaduse vastu, tutvustati uuemaid teoloogilisi seisukohti, toodi esile arutelusid luterliku teoloogia alal. Seltsi liikmed aitasid korrastada eestikeelset teoloogilist sõnavara, õppisid ja õpetasid väärtustama kirikutele kuuluvat materiaalselt vara.

Fotoalbumist

Fotoalbum jõudis muuseumi koos usuteaduskonna koosolekute protokolliraamatuga (VII, sissekannetega 11.05.1938–29.08.1940) ja kutsega Akadeemilise Usuteadlaste Seltsi üldkoosolekule 25. aprillil 1935.⁴³

Albumi viimase lehe pöördel on templi jäljend „Akadeemiline Usuteadlaste Selts Tartus“.

Album on esindusliku välimusega: pealt kaetud roheline kangaga,

---

³⁹ EAA, 2100-5-2, l. 124p–125; EAA, 2100-19-92, l. 1; EAA, 1187-1-152, l. 1; TÜRKHO, 55-3-71-109. Kiriklike mälestusmärkide registreerimise tööd.

⁴⁰ EAA, 1187-1-152, l. 2; vt A. Tammiste, Tartu Ülikooli Usuteaduskonna Ristiusu Arheoloogia Kabinet 1921–1940, bakalaureusetöö (Tartu: Tartu Ülikool, 2007). Käsikiri TÜ ajaloo ja arheoloogia instituudis. Lk 43–49; A. Tammiste, „Tartu Ülikooli usuteaduskonna ristiusu arheoloogia kabinet 1921–1940“, *Tartu Ülikooli ajaloo küsimusi*, 43 (Tartu: Tartu Ülikooli muuseum, 2015), 199–203. Kiriklike mälestusmärkide registreerimisest.

⁴¹ EAA, 2100-19-91, l. 117–118. Selle otsuse alusel otsustas ülikooli valitsus seltsi likvideerida 6. septembril 1940.

⁴² Akadeemilise Usuteadlaste Seltsi (Societas Academica Theologorum) põhikiri ja kodukord, 6.

⁴³ Vastuvõtuakt nr 59 1996. a. ÜAM 996:1 (usuteaduskonna koosolekute protokolliraamat VII (sissekannetega 11.05.1938–29.08.1940), 2 (fotoalbum), 3 (kutse Akadeemilise Usuteadlaste Seltsi üldkoosolekule 25. aprill 1935); ÜAMF 256a:1-47 (fotod albumis).

selg ja nurgad nahast. Selles on 48 fotot: 45 portree- ja kolm grupipilti. Fotode mõõtmed on 3,8 × 5,8 – 14,6 × 8,8 cm. Enamiku fotode alla on musta tindiga kirjutatud pildil oleva inimese nimi.

Fotod on albumisse kleebitud, osaliselt on fotode nurgad lahti. Kaks fotot on albumilehelt lahti tulnud (ÜAMF 256a:17, 34), lisaks on lahtiselt veel kaks fotot (ÜAMF 256a:46-47). Varem albumis olnud fotodest puudub kolm.⁴⁴ ÜAMF 256a:38 kohal olnud foto⁴⁵ on asendatud. Asendatud portreefotol on tundmatu mees. Foto ÜAMF 256a:30 on horisontaalse murdejoonega.

Albumi koostamist on alustatud hiljemalt 1931. aasta algul.⁴⁶ See sisaldab fotosid seltsi liikmetest 1931. aasta I semestril, seda kinnitab ka seltsi ja vilistlaskogu koosseisu 19. aprilli 1931.nimekirja.⁴⁷

Usuteaduskonna õppejõudude pilte on kolm (ÜAMF 256a:1-3),⁴⁸ seltsi juhatuse fotosid kaks – pildistatud 1927 II semestril ja 1930 I semestril. Seltsi liikmete grupifoto pärineb 1930. aasta I semestrilt. Selle tagaküljele on nimed kirjutatud tõenäoliselt Uku Masing.

Paljud fotod on autogrammidega – esiküljel kümnel fotol (ÜAMF 256a:7, 10, 12, 13, 15, 29, 33, 35, 37, 42), tagaküljel viiel fotol (ÜAMF 256a:2, 20, 21,28, 30, 40).

Kinkepühendusega on neli pilti: ÜAMF 256a:13 esiküljel on pühendus kirjakoht Püüblist kreeka keeles (2 Kor. 12:9), pühendusega seltsile on fotod ÜAMF 256a:29 (pühendus esiküljel) ja ÜAMF 256a:28, 30 (pühendus tagaküljel).

Osade fotode pöördele on täpsustav info kirjutatud ühtmoodi käekirjaga, lillat värvi pliiatsiga, ilmselt albumi koostaja poolt. Ühe foto tagaküljel on vaid kuupäev, märkinud selle tõenäoliselt fotol kujutatud inimene.

Fotoalbum on heas korras. Albumi fotod on digiteeritud ja avalikusele kättesaadavad TÜ raamatukogu kataloogi Ester vahendusel.

⁴⁴ Puuduvad portreepildid Jaan Varikust, Uno Blankist (= Plank) ja teadmata, u 12,5 × 16,0 cm suurusega foto, mis on albumist välja rebitud.

⁴⁵ Portreefoto E. S. Teppanist (= Elmar Salumaa).

⁴⁶ Albumis on käsikirjalise pühendusega foto (ÜAMF 256a:30) Friedrich Voldemar Vannilt, kes suri aprilli algul 1931. aastal.

⁴⁷ Akadeemilise Usuteadlaste Seltsi ja vilistlaskogu isiklik koosseis 19. IV 1931 ([Tartu: Akadeemiline Usuteadlaste Selts, 1931]). Hilisematel aastatel on osa liikmeid seltsi tegevusest kõrvale jäänud.

⁴⁸ Johan Kõpu, Hugo Bernhard Rahamägi, Eduard Tennmanni portreefotod.

Lisa

ÜAMF 256a:1-41, 41a, 42-47

Akadeemilise Usuteadlaste Seltsi fotoalbum

Kui ei ole märgitud teisiti, on foto dateeritav 1920-ndate lõppu – 1930-ndate algusse

ÜAMF 256a:01 Kõpp, Johan. Rindportree. Foto: H. Riedel, Tartu [enne 1931]

ÜAMF 256a:02 Rahamägi, Hugo Bernhard. Rindportree. Foto: H. Riedel, Tartu [enne 1931]

ÜAMF 256a:03 Tennmann, Eduard. Rindportree. Foto: H. Riedel, Tartu [enne 1931]

ÜAMF 256a:04 [Kiivit, Jaan]. Rindportree. Foto: H. Riedel, Tartu

ÜAMF 256a:05 Ein, August Eduard. Rindportree talaaris. Foto: Armin Lomp, Tartu

ÜAMF 256a:06 Jürgenson, Ferdinand Jakob. Rindportree

ÜAMF 256a:07 Uustal, Johannes. Rindportree autogrammiga

ÜAMF 256a:08 Raudkepp, Aleksander Leopold. Rindportree talaaris. Foto: Parikas, Tallinn

ÜAMF 256a:09 Rutopõld, Gustav. Rindportree talaaris. Foto: H. Riedel, Tartu

ÜAMF 256a:10 Ein, August Eduard. Rindportree talaaris. Foto: Armin Lomp, Tartu

ÜAMF 256a:11 Lillipuu, Matt. Rindportree

ÜAMF 256a:12 Varik, Jaak. Rindportree autogrammiga. Foto: Parikas, Tallinn

ÜAMF 256a:13 Täheväli, Aleksander [= Sternfeldt, Aleksander]. Rindportree autogrammiga. Foto: Parikas, Tallinn

ÜAMF 256a:14 Pähn, August. Rindportree. Foto: J. Eckbaum, Tartu

ÜAMF 256a:15 Pastik, Oskar. Rindportree autogrammiga

ÜAMF 256a:16 Vaher, Maks. Rindportree talaaris

ÜAMF 256a:17 Laas, Heinrich Rudolf. Rindportree talaaris

ÜAMF 256a:18 Ederberg, Hermann. Rindportree talaaris [1920-ndate lõpp – 1931]

ÜAMF 256a:19 Lauri, Johannes Oskar. Rindportree

ÜAMF 256a:20 Ermits, Eduard. Rindportree talaaris. Foto: G. Zopp, Võru

ÜAMF 256a:21 Arumäe, August [= Grünberg, August]. Rindportree talaaris

ÜAMF 256a:22 Laid, Mihkel [= Ostrov, Mihkel]. Rindportree talaaris. Foto: Parikas

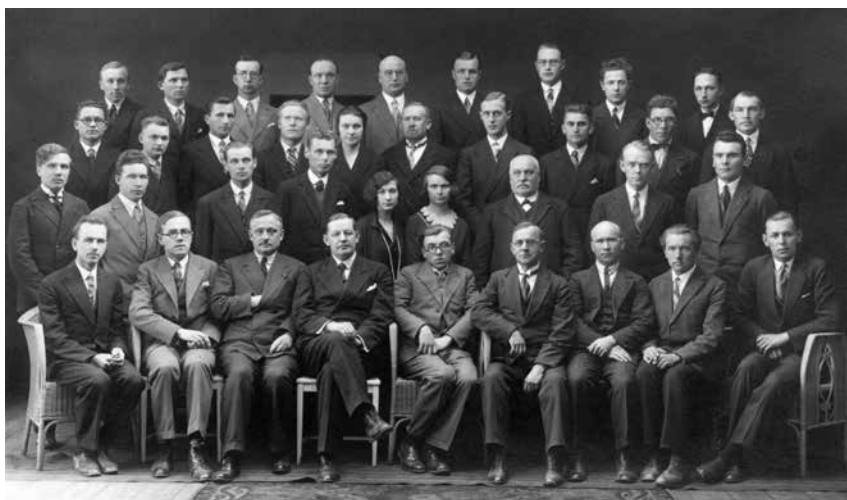
ÜAMF 256a:23 Arike, Marta. Rindportree. Foto: Baltika

ÜAMF 256a:24 Põld, Margarete. Rindportree. Foto: Armin Lomp, Tartu

ÜAMF 256a:25 Pohlaments, Friedrich [= Poolakes, Friedrich]. Rindportree

ÜAMF 256a:26 Põldmets, Andres [= Palkai, Andres]. Rindportree talaaris. Foto: Jaan Riet, Viljandi

ÜAMF 256a:27 Soomre, Artur [= Sommer, Artur]. Rindportree talaaris. Foto: Parikas, Tallinn

Foto 1. ÜAMF 256a:46 Akadeemiline Usuteadlaste Selts. Grupipilt.

- I rida vasakult: August Pähn, Karl Tiedt (= Tiit), Vassili Martinson, Hugo Bernhard Rahamägi, Hugo Albert Masing (= Uku Masing), Eduard Tennmann, Kristjan Valdman (= Valdma), Aksel Kriisa, Julius Juhkentaal.
- II rida vasakult: Heinrich Pender, Theodor Varblane, Voldemar Kirotar, Friedrich Voldemar Vann, Alice Margarete Kutsar (abiel. Soll), Margot Teder, Gustav Kima, Herbert Kuurberg (= Kuurme)?, Hans Rebane.
- III rida vasakult: Heinrich Johannes Karm (= Heino Juho), Edvald Õunapuu, Konstantin Kütt, Peeter Koch (= Kohandi), Lydia Elfriede Kuk, Matt Lillipuu, Einar Steinfeldt (= Kiviste), Elmar Töldsepp, Aleksander Eller, Jaan Rander.
- IV rida vasakult: Oskar Pastik, Jaan Audova, Philipp Aleksander Tammann (= Tammaru), Arnold Vösu, Emil Alfred Paigaline, Reinhold Uhke (= Rein Uhke), Jaan Kiivit, Aleksander Abel, Elmar Teppan (= Salumaa)

ÜAMF 256a:28 Kiviste, Einar. Rindportree. Foto: Joh. Kärner, Narva [14. märts 1931]

ÜAMF 256a:29 Kohandi, Peeter [= Koch, Peeter]. Rindportree autogrammi-ga, 1931

ÜAMF 256a:30 Vann, Friedrich Voldemar. Kolmveerandfiguurportree. Foto: J. Grünthal, Haapsalu [1920-ndate lõpp – 1931]

ÜAMF 256a:31 Karm, Heinrich Johannes. Rindportree.

ÜAMF 256a:32 Tammaru, Philipp Aleksander [= Tammann, Philipp Aleksander]. Rindportree. Foto: Armin Lomp, Tartu, 26. september 1930

ÜAMF 256a:33 Morats, Mart. Rindportree autogrammiga. Foto: V. Markus, Tartu

ÜAMF 256a:34 Uhke, Rein. Rindportree. Foto: L. Taadler, Haapsalu

ÜAMF 256a:35 Soosaar, Albert. Rindportree autogrammiga. Foto: L. Taadler, Haapsalu

- ÜAMF 256a:36 Kriisa, Aksel. Rindportree
ÜAMF 256a:37 Saksen, Valdeko. Rindportree autogrammiga
ÜAMF 256a:38 [Tundmatu mehe rindportree] ÜAMF 256a:39 Pello, Otmar.
Rindportree. Foto: Alex Teppor, Tallinn
ÜAMF 256a:40 Tiit, Karl [= Tiedt, Karl]. Rindportree. Tartu. Foto: Armin
Lomp, Tartu 26. aprill 193[0]
ÜAMF 256a:41 Selliov, Johannes [= Seliohv, Johannes]. Rindportree. Foto:
V. Markus, Tartu
ÜAMF 256a:41a Ots, Martin. Rindportree
ÜAMF 256a:42 Paigaline, Emil Alfred. Rindportree autogrammiga
ÜAMF 256a:43 Vernik, Reinhold. Rindportree
ÜAMF 256a:44 Akadeemilise Usuteadlaste Seltsi juhatus. Grupipilt. [Tar-
tu], [II semester 1927]
I rida vasakult: Reinhold Vernik, Valdeko Saksen, Lydia Kurrikoff (abielus
Niiler).
II rida vasakult: Minna Voimann (= Tuuli Rohevee (abielus Anvelt)), Julius
Vollmann (= Voolaid)
ÜAMF 256a:45 Akadeemilise Usuteadlaste Seltsi juhatus. Grupipilt. [Tar-
tu], I semester 1930
I rida vasakult: Hugo Albert Masing (= Uku Masing), Kristjan Valdman (=
Valdma), Karl Tiedt (= Tiit).
II rida vasakult: Aksel Kriisa, August Pähn
ÜAMF 256a:46 Akadeemiline Usuteadlaste Selts. Grupipilt. Foto: Armin
Lomp, Tartu, [I semester] 1930 (vt foto 1).
ÜAMF 256a:47 Aaslava, Siegfried. Rindportree. [Detsember 1955]

Aile Tammiste on Tartu Ülikooli muuseumi fotokogu spetsialist.

Photo album of the Academic Society of Theologians

AILE TAMMISTE
University of Tartu Museum

The Academic Society of Theologians was active at the University of Tartu from 1921 to 1940. It united the majority of UT Faculty of Theology's students and alumni, Estonian clergy of the Lutheran church and all other interested parties across the land.

Members of the Society participated in the work of a committee created at the Faculty of Theology and intended for preparing terms in the field of theology. In 1933 to 1940 the Society published the *Usuteadusline Ajakiri* (Journal on Theology), as well as books. In 1926 to 1940 members participated in registering religious memorials across Estonia. They reviewed the archives and inventory lists of churches. Details of the exterior and interior design, construction materials, time of construction and other important details of church buildings were recorded. Drawings, copies, photographs were made. Inscriptions on tomb stone were copied, drawings were made of the types of funerary markers. The orientation of churches and chapels in view of cardinal points was measured.

The Academic Society of Theologians ended its activity in connection to the dissolution of the Faculty of Theology in August 1940.

The album that was donated to the museum in 1996 contains 48 photographs mainly from the 1930s. All people in the photographs have been identified.